

תנו רבנן בברייתא: משכב זכור, לא עשו בו קטן כגדול. כמו שיבואר להלן.

אך, הרובע בהמה, עשו בה קטנה כגדולה. כלומר, חייב בין אם רבע בהמה גדולה, ובין קטנה.

מבאר הגמרא: מאי "לא עשו בו קטן כגדול"?

אמר רב: לא עשו ביאת פחות מבן תשע שנים, כביאת בן תשע שנים.

כלומר, אם הנרבע היה קטן שאינו בן תשע, אינו חייב עליו, אפילו אם הרובע היה גדול.

ושמואל אמר: לא עשו ביאת פחות מבן שלש שנים כביאת בן שלש שנים.

במאי קמיפלגי?

רב סבר, כיון שאזהרת "נשכב" נלמדת מאזהרת "שוכב", כדעת רבי עקיבא לעיל, כל הדינים דאיתיה בשוכב, איתיה בנשכב, וכל דליתיה בשוכב ליתיה בנשכב.

וכיון שהשוכב צריך להיות בן תשע שנים ויום אחד, ובפחות מכך אין ביאתו ביאה, אף הנשכב צריך להיות בן תשע שנים ויום אחד.

ושמואל סבר, "משכבי אשה" כתיב במשכב זכור, ואשה ראויה לביאה מגיל שלש.

אכן, בברייתא תניא כוותיה דרב: "הבא על הזכר בן תשע שנים ויום אחד"⁽²⁷⁾, וכן, הבא על הבהמה, בין כדרכה בין שלא כדרכה, והאשה המביאה את הבהמה עליה בין כדרכה בין שלא כדרכה, חייב".

ומוכח, שעל הנשכב להיות בן תשע שנים ויום אחד.

הגמרא מביאה דין נוסף הנלמד מברייתא זו:

דרש רב נחמן בר רב חסדא: באשה, כלומר, הנרבעת לבהמה, חייבת על שני משכבות. בין נרבעה כדרכה, ובין שלא כדרכה⁽²⁸⁾.

ובזכר הבא על הבהמה, חייב רק על משכב אחד. כלומר, רק אם בא עליה כדרכה.

מתקיף לה רב פפא: אדרבה! הסברא נותנת לומר איפכא!

אשה, דאורחה היא, שדרכה להבעל כדרכה, מסתבר שרק אמשכב כדרכה מיחייב, אך אמידעם אחרינא [משכב שלא כדרכה] לא מחייב. שהרי אין הנאתה מרובה כל כך.

ואילו בהמה, דלאו אורחא היא להבעל, וכל המשכבות שוין לה, לחייב עלה על כל נקב

27. רש"י מוכיח שהברייתא עוסקת בנשכב ולא בשוכב, שאם נאמר שהנדון הוא על השוכב, מדוע הזכירה רק משכב זכור, ולא שאר העריות?! וכן לשון "זכור" מתיחס לנשכב, ולשון "זכר" לשוכב.

28. רש"י, ועיין תוספות.

אותו הזכור שכבר בא הוא עליו, וכן בהמה. אבל בא הוא על אחד, והביא על עצמו אחר, אף על פי ששוכב ונשכב משם אחד באו, הואיל וגופים מוחלקים הם חייב על כל אחת ואחת. ואפילו בא הוא על שניהם, שהכל שוכב, או שהכל נשכב. וכן אם בעל כמה נדות או כמה אחיות בהעלם אחד חייב על כל אחת ואחת כמו שיתבאר במקומו.

ונקב:

הגמרא מביאה מהבריתא דלעיל, ראייה שאין חילוק בין אישה לבהמה, ולא כדברי האמוראים לעיל:

תניא דלא כתרזייהו⁽²⁹⁾, "הבא על זכר בן תשע שנים ויום אחד, וכן הבא על הבהמה, בין כדרכה, בין שלא כדרכה, והאשה המביאה את הבהמה עליה, בין כדרכה, בין שלא כדרכה, חייב".

אמר ליה רבינא לרבא: **המערה⁽³⁰⁾ בזכור**, ולא בא עליו ממש, מהו? האם חייב על ביאה זו?

ותמהינן: **המערה בזכור!** הלא ודאי חייב, דהא "משכבי אשה" כתיב ביה! וכל מה שחייב באשה חייב בזכר.

אלא כך התספקו: **המערה בבהמה, מהו?**

אמר ליה: נאמר גבי אחות אביו ואחות אמו [ויקרא כ' יט'] "וערות אחות אבך ואחות אבך לא תגלה כי את שארו הערה עונם ישאו", ומבואר, שמתחייב עליהן כבר בהערה.

ברם, פסוק זה מיותר, כיון שדין הערה באחות אביו ואחות אמו, נלמד מהיקש לנדה, שנאמר בה [ויקרא כ' יח'] "את מקורה הערה".

ולכן, אם אינו ענין להערה דכתיבא גבי אחות אביו ואחות אמו, דלא צריכא, דהא

איתקש להערה דנדה, כנ"ל, תניהו ענין לחייב על הערה דבהמה.

מקשה הגמרא: **מכדי, בהמה מחייבי מיתות בית דין היא**, ואחות אביו ואמו, מחייבי כריתות הן, אם כן, למה לי דכתיב להערה דידה [לחייב הערה בבהמה] גבי חייבי כריתות?

לכתביה גבי אחת מהעריות שהן חייבי מיתות בית דין, ולגמור [ונלמד] חייבי מיתות בית דין מחייבי מיתות בית דין?

מתרצת הגמרא: **הואיל וכוליה קרא האמור באחות אביו ואחות אמו מיותר, שהרי כבר נאמר [ויקרא יח', יב' יג'] "ערות אחות אבך לא תגלה שאר אבך היא: ערות אחות אבך לא תגלה כי שאר אבך היא"**,

וכולו לדרשא הוא דאתי, כמבואר במסכת יבמות [נד ב], לכן כתיבא נמי חיוב הערה ללמוד ממנו לבהמה, שאף הוא מילתא דדרשא.

בעא מיניה רב אחדכו בר אמאי מרב ששת: זכר המערה בעצמו, מהו?

אמר ליה: קבסתן [ציערתני!] כלומר, שאלת דבר שאינו שייך במציאות.

אמר רב אשי, מאי תיבעי לך? בקושי, [אם האבר בקישוין], לא משכחת לה, שיוכל לכופו לעצמו. כי משכחת לה, כמשמש באבר מת.

30. בגמרא ביבמות (נה' ב') נחלקו מהי הערה, יש אומרים, הערה זו נשיקת אבר על הנקב.

29. כך גרסת המהרש"ל, ותלי במחלוקת רש"י ותוספות הנ"ל.

ואם כן, למאן דאמר משמש מת בעריות פטור⁽³¹⁾, הכא פטור.

ולמאן דאמר חיוב, הכא מיחייב משום תרתי לאוים.

מיחייב אשוכב, ומיחייב אנשכב. שהרי שניהם שייכים בו.

בעו מיניה [נשאלה שאלה] מרב ששת: עובד כוכבים הבא על הבהמה, מהו? האם יסקלו את הבהמה⁽³²⁾?

וצדדי הספק: במשנה נזכרו שני טעמים מדוע הבהמה נסקלת, א' משום תקלה, וב' משום קלון.

ומספקא לן, האם תקלה וקלון בעינן, והכא, אמנם תקלה איכא, שהרי בני נח הוזהרו על העריות, אך קלון ליכא. דרכם בכך, ואינם מתביישים. ואף אם יתביישו, לא חס הקב"ה על כבודם. ובמקרה שיש תקלה בלא קלון, אין הבהמה נסקלת.

או דילמא, גם בשביל תקלה בלבד יש לסקול את הבהמה, אף על פי שאין קלון.

אמר רב ששת, תניתוח [שנינו בענין זה]⁽³³⁾: "מה אילנות של אשרה, שאין אוכלין ואין שותין ואין מריחין, אמרה תורה השחת שרוף וכלה, הואיל ובא לאדם תקלה על ידן.

ואף על פי שאין באשרה קלון, שהרי דרכם של הגויים להשתחוות לאשרה.

אדם, המתעה את חבריו מדרכי חיים לדרכי מיתה על אחת כמה וכמה".

מקשה הגמרא: אלא מעתה, עובד כוכבים המשתחוה לבהמתו, תיתסר, הבהמה תאסר בהנאה לישראל, ומקטלא, ותהרג?

ואף כאן יש תקלה, שהרי בני נח הוזהרו על עבודת כוכבים, ונהרגים על עבירה זו.

ואם תאמר, מנין כה פשוט לך שגוי המשתחוה לבהמה לא תהרג? שמא אכן תהרג משום שבאה תקלה על ידה?

ויש אומרים, זו הכנסת עטרה, והוא דבר מועט יתר על כן. ובכל מקרה קיימא לן בעריות "העראה כגמר ביאה".

31. שבועות יח' א'.

32. אמנם, הגוי עצמו נהרג, שהרי בני נח הוזהרו על העריות, כדלקמן (נ' א'). אך הספק הוא על הבהמה, שאין בה דעת.

ועיין לקמן קה' ב', בבלעם שעשה מעשה אישות באתונו, ואמר לו המלאך "אולי נתת מפני, כי אתה גם אתך הרגתי ואותה החייתי".

33. ראה בסיפרא (קדושים פרשה י') "והרגת את

האשה ואת הבהמה, אם אדם חטא, מה חטאה בהמה? אלא לפי שבא לאדם תקלה על ידיה לפיכך אמר הכתוב תסקל.

קל וחומר, ומה אם בהמה שאינה יודעת להבחין בין טוב לרע על שבאת תקלה על ידה לאדם אמר הכתוב תסקל אדם שגורם לחבירו להטותו מדרך החיים לדרך המות על אחת כמה וכמה שיעבירונו המקום מן העולם:

כיצא בו אתה אומר "אבד תאבדון את כל המקומות... ונתצתם את מזבחותיו...", והרי דברים קל וחומר, ומה אם המקומות והאילן שאינן לא רואין ולא שומעין ולא מדברי' ע"י שבאה לאדם תקלה על ידיהן אומר הכתוב השחת שרוף וכלה והעבר מן העולם אדם שהוא

אך עצי אשרה, לא חס עליהם, וישרפו גם בלא קלון.

רבא אמר: אמרה תורה בהמה הנהנית מעבירה תיהרג.

ולכן, בהמה הנרבעת, בין לישראל ובין לגוי, תהרג. אך הנעבדת לעבודה זרה, שלא נהנתה מהעבירה, לא תהרג.

מקשה הגמרא: **והרי אילנות של אשרה, דאין נהנין מעבירה, ובכל זאת אמרה תורה השחת שרוף וכלה?**

מתרצת הגמרא: **בבעלי חיים קאמרינן! דחם רחמנא עליהו.** ולכן, אין נהרגים אלא אם נהנו מהעבירה.

אך עצי אשרה, לא חס עליהם, וישרפו גם בלא הנאה.

הגמרא להלן תוכיח, שגם במקום שיש תקלה בלא קלון, הבהמה נהרגת.

תא שמע, שנינו בסיפא דמשנתנו: **"דבר אחר, שלא תהא בהמה עוברת בשוק ויאמרו זו היא שנסקל פלוני על ידה".**

והנה, טעם זה, כולל בתוכו גם תקלה וגם

אין לומר כך, כיון שישראל המשתחוה לבהמה לא אסרה, ואין חיוב להורגה⁽³⁴⁾, **מי איכא מידי דלישראל לא אסר ולעובד כוכבים אסר?** [וכי יש דברים האסורים לגוי, ולישראל מותרים?], אלא ודאי, אף גוי המשתחוה לבהמה לא אסרה.

מקשה הגמרא: **שמא אף ישראל גופיה, המשתחוה לבהמה ליתסר,** הבהמה תאסר ותתחייב מיתה, **מידי דהוה ארביעה,** כשם שנאסרת ונהרגת ברביעה?

אמר אביי: זה [רובע בהמה] קלונו מרובה. וזה [עבודת כוכבים] קלונו מועט.

ולעולם, אין הורגים את הבהמה אלא במקום שיש תקלה וקלון, ברם, אביי סבר שיש קלון אף ברביעת עובד כוכבים ומזלות⁽³⁵⁾.

אך בעבודת כוכבים, אינה נהרגת, כיון שאין בה קלון.

מקשה הגמרא: **והרי מצינו באילנות של אשרה, דאין קלונין מרובה,** ובכל זאת אמרה תורה **השחת שרוף וכלה,** ומדוע בהמה שנעבדה בה עבודה זרה לא תתחייב מיתה?

מתרצת הגמרא: **בבעלי חיים קאמרינן! דחם רחמנא עליהו**⁽³⁶⁾. ולכן, אין נהרגים אלא במקום שיש תקלה וקלון.

גורם לחברו להטותו מדרך חיים לדרך המות עאכ"ו שיעבירונו המקום מן העולם".

34. הגמרא בתמורה (כט' ב') מוכיחה שבעלי חיים אינם נאסרים על ידי עבודת כוכבים, מכך שהוצרך הכתוב לאסור "נעבד" [כלומר, בעל חי שעבדו לו עבודה זרה] לקרבן. ומשמע, שלהדיוט, שרי.

35. רש"י. ועיין בתוספות.

36. גירסת רש"י "דהא חס רחמנא עליהו". כלומר, מצינו שריחם עליהם הקב"ה שלא להורגם אלא בבית דין של עשרים ושלושה, ועל ידי העדאת עדים. ולכן, לא יהרגו אלא במקום שיש תקלה וקלון. משא"כ עצי אשרה, שאפשר לשורפם בלא ב"ד, ישרפו אף בלא קלון.

קלון. "ויאמרו" זהו קלון. ו"שנסקל", היינו תקלה, שנהרג אדם על ידה.

נה-ב מדייקת הגמרא: **מאי לאו, מרסיפא תקלה וקלון, רישא תקלה בלא קלון.**

כלומר, כיון שבסיפא הוזכר טעם הכולל בתוכו תקלה וקלון, אם כן, הטעם שהוזכר ברישא "לפי שבאה לאדם תקלה על ידה", מיותר, ובודאי בא ללמדנו, שאף במקום שיש תקלה בלא קלון חייבת מיתה.

והיכי דמי? באיזה מקרה יש תקלה בלא קלון?

כגון, **עובד כוכבים, הבא על הבהמה!** ומוכח שאף במקרה זה יהרגו את הבהמה.

דוחה הגמרא: **לא** מסתבר להעמיד את הרישא בעובד כוכבים הבא על הבהמה, ואת הסיפא בישראל.

אלא, אמנם הסיפא עוסקת במקרה שיש תקלה וקלון, אך הרישא, שנאמר בה "תקלה" לא באה להשמיענו שחייבת מיתה אף בלא קלון, אלא **הא קא משמע לן, דאפילו קלון בלא תקלה, נמי מחייבי.**

והיכי דמי? באיזה מקרה יש קלון בלא תקלה?

כגון: **ישראל הבא על הבהמה בשוגג, הסבור מותר⁽³⁷⁾ לבא על הבהמה, שאינו נהרג, אך יש בו קלון.**

וכמו דבעי [שהסתפק] רב המנונא.

דבעי רב המנונא, ישראל הבא על הבהמה בשוגג, מהו? האם הורגים את הבהמה?

וצדדי הספק: האם תקלה וקלון בעינן, והבא קלון איבא, תקלה ליבא, כדלעיל.

או דילמא, קלון כשלעצמו מחייב מיתה, אף על פי שאין תקלה?

אמר רב יוסף: תא שמע, בא ושמע ראיא לספיקו של רב המנונא: "אשה בת שלש שנים ויום אחד, קים להו לרבנן שאין בתוליה חוזרים, ומאז היא ראויה לביאה.

ולכן, אם רצה אביה⁽³⁸⁾ לקדשה בכיאה, מתקדשת בכיאה.

ואם נישאת, ומת בעלה בלא בנים, והרי היא זקוקה ליבום, ובא עליה יבם, קנאה בכיאה זו. ואם רצה לגרשה, צריך לתת לה גט⁽³⁹⁾.

וכן, אם קיבל אביה קידושין בשבילה, **חייבין עליה משום אשת איש.**⁽⁴⁰⁾

37. רש"י, ועיין מרגליות הים.

38. דוקא אביה יכול לקדשה בקידושין גמורים, כיון שהתורה זיכתה לו את קידושה, דכתיב "את ביתי נתתי לאיש הזה". אבל היא עצמה, או אמה ואחיה שקידשוה אם היתה יתומה, אינם יכולים לקדשה אלא מדרבנן, ואינה צריכה גט מקידושין אלו, וסגי במיאון בעלמא. רש"י.

39. אשה שמת בעלה בלא בנים זקוקה להתיבם.

ואם לא ירצה היבם ליבמה, תצא בחליצה. ואם בא עליה היבם, שוב אינה יכולה לחלוץ, אלא הרי היא כאשתו לכל דבר, וזקוקה לגט.

ואם היתה פחותה מגיל שלש שנים, אין היבם יכול לקנותה בכיאה, אלא או ימתין עד שתהא בת שלש ויבעל, או על שתהא בת שתיים עשרה, ויחלוץ. רש"י.

40. אבל אם היתה פחותה מבת שלש, אף על פי שהרי היא כאשת איש, מכל מקום אם באו עליה